
СТИЛІСТИКА ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕКСТУ

Отримано: 18 листопада 2024 р.

Прорецензовано: 25 листопада 2024 р.

Прийнято до друку: 4 грудня 2024 р.

e-mail: iryna.kushnir@lnu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5812-2543>

DOI: 10.25264/2519-2558-2024-23(91)-48-51

Кушнір І. Б. Міт золотого віку у романі «Земля на небі» Ш. Ф. Рамюза. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 23(91). С. 48–51.

УДК: 821.133.1(494) Рамюз

Кушнір Ірина Богданівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Львівський національний університет ім. І. Франка

МІТ ЗОЛОТОГО ВІКУ У РОМАНІ «ЗЕМЛЯ НА НЕБІ» Ш. Ф. РАМЮЗА

Стаття присвячена вивченню особливостей відображення міту золотого віку на прикладі роману «Земля на небі», що є показовим для висвітлення цієї проблеми у баченні швейцарського франкомовного письменника поч. ХХ ст. Ш. Ф. Рамюза. Виокремлені складові цього міту такі як концепт «вічного селянина» і «малі батьківщини», що є головними поняттями естетики автора. На думку письменника, найкраще місце для людини – це земля, де народився, тому туди символічно і повертаються його персонажі після смерті. Акцентовано, що це одночасно реальний і символізований топос, що містить аксіологічний та дидактичний змісти. Це село у гірському кантоні – втілення раю на землі: цей топос схарактеризований такими символічними складовими: дім, ландшафт гори та озера Леман, спокій, праця, самозаглибленість, любов. Мета Ш. Ф. Рамюза – змусити читача усвідомити значення малі батьківщини у власному житті. Роман розглянутий у контексті творчості автора, де важливим елементом конструювання самоідентичності швейцарця є протиставлення «Свій» – «Інший» (розуміємо як руйнівний «Чужий»). Стверджуємо, що у романі «Земля на небі» чітко прослідкована функція міту золотого віку: довести, що місце людини на її малій батьківщині (швейцарський кантон Во), що є її шуканим раєм. Так само працює ідея «сродної праці» за Г. Сковородою: персонажі цього роману реалізують себе через улюблене заняття, що приносить користь співвітчизникам та малій батьківщині. Через розкриття долі та професії кожного з персонажів, Ш. Ф. Рамюз показує потрібність людини у такому символічному просторі: від майстра домовин до пастуха.

Ключові слова: міт золотого віку, роман, мала батьківщина, символ, топос, ландшафт.

Iryna Kushnir,
PhD in Philology, associate professor,
I. Franko Lviv National University

THE MYTH OF THE GOLDEN AGE IN THE NOVEL «LAND ON THE HEAVENS» BY CH. F. RAMUZ

The peculiarities of the reflection of the myth of the golden age on the example of the novel "Land on the Heavens", which is indicative to highlight this problem in the vision by the Swiss French-speaking writer from the beginning of 20th century Ch. F. Ramuz, have been studied. The components of this myth such as the concept of "eternal peasant" and "small homeland" which are the main concepts of the author's aesthetics have been mentioned. According to the writer, the best place on Earth for a person is the land where he/she was born, that's why his characters symbolically return after death to go on living in their small Swiss village. It has been emphasized that this village is both a real and a symbolized topos containing axiological and didactic values. It has been considered as the embodiment of paradise on Earth containing the following symbolic components: home, the landscape of the mountain and lake Lemman, peace, working, self-absorption, love. Ch. F. Ramuz's goal is to make the reader realize the importance of a small homeland (Swiss canton Vaud) in his life. The novel has been studied in the context of the author's work, where an important element of the construction of self-identity of a Swiss French speaking character is the opposition "Own" and "Other" (being the destructive "Alien"). The function of the myth of the golden age as a clearly traced one in the novel "Land on the Heavens" has been analyzed to prove that a person's place is on his homeland, which is his searched paradise. The idea of "appropriate work" according to H. Skovoroda has been revealed: the characters of this novel can realize themselves through their favorite occupation, which benefits their compatriots and their small homeland. By revealing the destiny and the profession of each of the characters, Ch. F. Ramuz shows the significance of each person on his/her own place on the motherland as symbolic space of paradise: from the coffin maker to the shepherd.

Keywords: golden age myth, novel, small motherland, symbol, topos, landscape.

Постановка проблеми. У творчості Ш. Ф. Рамюза, швейцарського франкомовного письменника, виділяємо ряд важливих концептів, через які автор показує своє розуміння сенсу життя і місця людини на землі. Серед них і особливе бачення малі батьківщини, місця, де людина народилася і зберігає з ним зв'язок до смерті (і навіть опісля). Щоб говорити про її значущість, автор оселяє персонажів роману «Земля на небі» знову ж на тому самому місці після їхньої смерті. Символізм топосу є очевидним, це більш детально проаналізуємо у цій розвідці. Світогляд персонажів, сформований таким топосом,

дає змогу краще розкрити потрібність людини, що виконує своє призначення, та так званий відкритий регіоналізм романів Ш. Ф. Рамюза: закритість задля збереження прадавніх цінностей: праця, любов до батьківщини, що руйнуються у ХХ ст. космополітизмом міста.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження творчості Ш. Ф. Рамюза в Україні започатковане у наших статтях та монографії (Кушнір, 2018), проте там не акцентовано на міті золотого віку, а більш докладно вивчено опозицію “Свій”–“Інший” (“Чужий”) на прикладі романів про ініціативні подорожі у пошуку себе, оскільки такий аспект є не менш цікавим. Звідси окремою статтею запропонований аналіз роману “Земля на небі”, що досліджується нами вперше. На відміну від україномовних досліджень, яких немає (за винятком нашого – І. К.), до дослідження творчості Ш. Ф. Рамюза, класика швейцарського реалістичного роману ХХ ст., значно частіше звертаються франкомовні дослідники Б. Бажон, А. Калапріс, Т. Клерк та ін.; розділ монографії П. Вернуа присвячений цьому авторові у контексті розвитку франкомовного рустичного (сільського) роману (Vernois, 1962); відзначимо також регулярне видання збірників, присвячених дослідженню творчості цього письменника, де А. Роша у його статті пропонує дослідження історії написання роману “Земля на небі” (Rochat, 2003).

Викремлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Оскільки роман “Земля на небі” є показовим для повного і всебічного аналізу головних концептів естетики Ш. Ф. Рамюза, важливим для нас є розглянути як саме реалізується авторська інтенція говорити про важливість малої батьківщини для людини. Звідси наша мета – дослідити специфіку творення авторського міту золотого віку на реально-символічному топосі швейцарського села у франкомовному кантоні на фоні реального ландшафту гори і озера, що символічно закривають простір. Для цього нашими завданнями є вивчити символічне трактування раю на землі, символічність професій персонажів, символічне навантаження ландшафту Гори та Озера, зробити висновок про концепт малої батьківщини у баченні Ш. Ф. Рамюза. Насправді автор не вихваляє винятково красу свого краю (це швейцарський франкомовний кантон Во), його бажання – нагадати сучасникам про патріархальні цінності: праця, батьківщина, любов (Кушнір, 2018: 170). **Актуальність** дослідження бачимо у наступному: вперше залучено до дослідження саме роман “Земля на небі” для розширення розуміння головних концептів естетики Ш. Ф. Рамюза.

Виклад основного матеріалу. Розпочнемо з аналізу реального топосу, яким стає село у швейцарських горах. Немає конкретної назви, проте вона і непотрібна, бо топос села функціонує як філософське узагальнення. Це приклад вкоріненості людської екзистенції на своїй землі у баченні Ш. Ф. Рамюза: реальний дім стає трансцендентним ідеальним – місцем раю на землі. На початку роману мертві персонажі села повертаються у їхні домівки: “<...> Alors ils se sont avancés dans la direction du village, et chacun l’avait devant soi, car le village aussi avait été refait, avec son église refaite et ses maisons refaites à la parfaite ressemblance de ce qu’elles avaient été, mais toutes neuves, toutes claires, en pierre et en bois, sous des toits d’ardoise; chacun ayant sa maison de nouveau, chacun qui la cherchait des yeux parmi les autres; puis chacun retrouva la sienne, et ils entrèrent dans leurs maisons” (Ramuz, 1941: 3).

Роман має мозаїчну структуру, де історія кожного персонажа – у окремому розділі. Письменник дає персонажам другий шанс жити, щоб виправити помилки минулого. До Катрін повертається її улюблена внучка Жанна, що покинула стареньку помирати; Адель спокуювала вбивство позашлюбної дитини-безбаченка і зараз має своє дитя з собою. Констатуємо, що вони змінюються на краще і, відповідно, змінюють їхню долю. Отож, персонажі заслуговують на рай, що є їхньою малою батьківщиною, хоча раніше у земних клопотах вони цього не усвідомлювали: “Il y avait déjà tant de beauté dans cette terre d’autrefois – que celle d’à présent n’avait pas pu ne pas lui ressembler; – elle fut tout d’abord apparue non changée pour quelqu’un qui serait venu, qui aurait grimpé le chemin (à part la qualité de l’air et la beauté de la lumière); quelqu’un qui serait monté le chemin raide, puis brusquement la pente cesse; et on ne voyait rien: tout à coup on voit tout” (Ramuz, 1941: 15). Відповідно, персонажі змінюються, а батьківщина – шуканий рай – залишається як і раніше собою, бо ж є раєм від початку.

Земне життя до смерті персонажів Ш. Ф. Рамюз бачить як вічну боротьбу за виживання: “L’homme ennemi des animaux, les animaux ennemis des animaux, la plante ennemie de la plante. Et partout la destruction d’une chose par sa voisine, de sorte qu’on devait tout le temps réparer, tout le temps se défendre, et on passait son temps à s’empêcher soi-même d’être détruit...<...> Oh ! c’est vrai, continuait Sarmont, rappelez-vous” (Ramuz, 1941: 9–10).

Цікавий акцент на символічному значенні зими як смерті, якої більше нема у раю: “Il y avait l’hiver autrefois; il y avait l’hiver où on était malade, l’hiver lui-même étant une saison malade; – maintenant il n’y avait plus d’hiver” (Ramuz, 1941: 16).

Змінюється функція праці: вона стає насолодою, а не важким обов’язком: “Ils ne travaillaient plus, comme autrefois, par nécessité et forcés, et seulement pour ne pas mourir; ils travaillaient maintenant pour le plaisir, ils travaillaient pour mieux se dire” (Ramuz, 1941: 16). Персонажі після смерті повертаються до своїх звичних професій: “Ils avaient repris leurs anciens métiers et ils faisaient chacun le sien, mais ce n’était plus par nécessité” (Ramuz, 1941: 16). П’єр Шмен, столяр і майстер домовин, не має потреби більше їх виготовляти, він реалізує себе як мистець: малює картину ідеального світу (ілюстративне відображення їхнього життя – золотий вік у швейцарському гірському селі): “Il peignait sur le panneau de devant d’une grande armoire des gens heureux. Le tableau de Chemin représentait notre bonheur. Le tableau nous représentait comme nous étions à présent, c’est-à-dire que tout était beau dans son tableau” (Ramuz, 1941: 25).

Тереза продовжує випасати кіз на гірському пасовищі. Фемі продовжує доглядати свій сад, який продали через несплату боргів. Закохані Огюстен і Огюстіна знову мають шанс бути разом, хоча їх розлучили батьки у минулому: “Maintenant on ne peut pas ne pas être réunis et on ne peut pas ne pas être ensemble, quand on est faits pour être ensemble” (Ramuz, 1941: 36). Сліпий селянин Бе починає бачити світ навколо нього, і це має важливе символічне навантаження за Ш. Ф. Рамюзом: як людині навчитися бачити красу світу, у якому живеш і яка затуманена повсякденними клопотами матеріального життя людини: “Et Bé voyait venir parmi le monde, ce petit monde, parmi les autres morceaux du monde ce tout petit morceau du monde, pendant qu’il allait tout seul, et c’est à peine si de temps en temps par habitude il tendait encore la main, tâtant l’air, à peine si de temps en temps son pied avant de se poser interrogeait encore le sol” (Ramuz, 1941: 29). Селянин Шерміньон, у минулому житті каліка без ноги після війни, вчиться ходити: “On lui avait, dans l’autre vie, coupé la jambe. Il venait; il vous faisait voir qu’il avait de nouveau ses deux jambes. Et puis encore qu’elle n’est pas faussée, et il riait; quand même ils étaient arrivés à la perfection dans ce genre de jambes faussées, souvenez-vous, après leur grande guerre, et ils m’en avaient mis une de cette espèce; mais à présent, c’est de la viande, de la bonne viande, de la toute vraie” (Ramuz, 1941: 31).

Шукати золото більше непотрібно, бо воно не є цінністю, це усвідомив Моріс, золотошукач у минулому, що став брато-вбивцею: “Moi, disait-il, je cherchais l’or à la baguette, parce que je croyais que c’est l’or qui donne le bonheur. C’est l’histoire de quand on allait chercher l’or, dans l’autre vie, à cause qu’on ne savait bâtir que sur les biens passagers. <...> Mauvais pays, pays maudit, pays mis justement par le bon Dieu plus haut que l’autre et pas à portée, mais on était tenté par le Démon” (Ramuz, 1941: 33).

У новому “старому” світі Матіас-продавець продає (чи точніше віддає) хустку за пісню Марії. Гроші і матеріальні цінності не вартують нічого. Люсі отримує дзеркальце, бо воно зробить її щасливою. Так Матіас пізнав радість робити добро безкоштовно. Так само Пітом-покрівельник працює на даху за посмішку: “Hé ! là-bas, vous autres, moi non plus je ne demande pas d’argent, mais, lui, vous le payez du moins en sourires, est-ce qu’il n’y en aura pas un pour moi ?” (Ramuz, 1941: 56).

Пітом, покрівельник і виготовлювач самогону, тепер переганяє у самогонному апараті воду: “Purifier: il voyait bien que l’écume ne passait pas, et l’amertume ne passait pas, ni cette peau plissée qui se forme à la surface du baquet; rien ne passait que l’âme et que l’âme de l’âme; alors le procédé consistait à séparer d’abord, par la fermentation, ce qui est bon de ce qui est mauvais, puis à ne garder que ce qui est bon” (Ramuz, 1941: 48). Персонаж підсумовує осягнену ним істину: слід очищати не тільки воду, а й себе самого: “On avait raison dans le temps, disait-il, mais on n’avait qu’à moitié raison. On voyait seulement l’image, on ne voyait pas le sens qu’elle avait. <...> On purifiait les choses, mais on ne se purifiait pas soi-même” (Ramuz, 1941: 48). Висновок автора устами персонажа: щоб заслужити рай – свою батьківщину – слід змінитися самому (“Mais à présent, notre tour est venu. Nous aussi, on a été mis en morceaux; nous aussi, on a fermenté; nous aussi, notre matière a dû se défaire pour se refaire. Il n’y a plus que l’essence qui reste, d’où ce qui gâtait le goût a été ôté” (Ramuz, 1941: 49)).

Людина з другим шансом на виправлення і незмінний ландшафт (ідеальний топос): гора, льодовики, зрошувальні канали, небо, озеро Леман: “Et le bisse était toujours là, avec son eau toujours la même; tout était comme autrefois sous les pins; les pins, eux non plus, n’avaient pas changé, avec leurs troncs rouges nus jusqu’à une grande hauteur et ne montrant qu’à leur fin bout un petit plumet de branchage Les beaux glaciers étaient toujours sur les sommets; en arrière du bois, au delà des croupes herbeuses, des forêts de plus haut, des pâturages et des rochers, ils continuaient de briller pour nous; ils étaient toujours dans le ciel avec leur belle couleur: tour à tour roses, jaunes, bleus, tout en or ou tout en argent, entre les branches, selon les heures” (Ramuz, 1941: 37). Замилування пейзажами рідної країни, що є шуканим раєм для людини, – у розділі 9 цього роману: “C’est un beau et bon pays: on y trouve tout ce qui fait besoin pour vivre. Dans les bas, il y a la vigne; plus haut, il y a les arbres fruitiers; des forêts de pins viennent ensuite; et, au-dessus de ces forêts, c’est-à-dire à l’étage où se tient le village, il y a l’herbe, il y a le seigle, il y a le froment, il y a le blé noir. Toute cette grande vallée vous était offerte aux yeux du village et c’était la terre nouvelle, mais c’est l’ancienne en même temps. Toujours la même belle rivière blanche comme du lait coulait dans le fond; il y avait cette belle rivière blanche. Suspendu au-dessus de vous, on voyait le bon oiseau tracer de plus en plus étroitement ses cercles, puis il se laissait tomber comme une pierre” (Ramuz, 1941: 37).

Письменник підводить читача до висновку, про те, що рай є реальним, ми всі у ньому живемо не усвідомлюючи цього, лише слід змінитися людині, віднайти у собі “вічного селянина”, тобто, того, хто зберіг патріархальні цінності та любов до батьківщини. “Oh ! non, à présent rien ne changeait plus, rien n’allait plus jamais changer. Ils ont retrouvé ici toutes les choses qu’ils avaient aimées; les choses qu’ils avaient aimées n’allaient plus jamais les quitter” (Ramuz, 1941: 37).

III. Ф. Рамюз ставить у романі філософське питання: чи зуміють селяни задовольнитися тим, що мають зараз і що не зуміли оцінити раніше? Для пізнання раю слід спершу пройти пекло реальності: “Ils avaient pu, un temps encore, comparer leur nouvelle vie à l’ancienne, et puis, voilà, leurs souvenirs s’étaient usés. Ils étaient venus avec leurs histoires, ils se les étaient racontées, ils en avaient pris l’habitude: elles étaient peu à peu tombées d’eux comme le fruit tombe de l’arbre, et puis l’arbre n’a plus de fruits” (Ramuz, 1941: 60). Так само автор торкається питання: чи заслуговує людина на рай: “Tout était trop beau, à présent. Ce n’était plus comme dans l’ancienne vie. Autrefois, dans cette ancienne vie, on avait un cœur qui était comme le ciel, c’est-à-dire le plus souvent gris, tandis qu’à présent chaque jour le soleil entraît par les vitres, faisant fidèlement briller autour de Chemin les objets taillés dans le beau mélèze rose ou dans du cœur de sapin qui sent bon. Autrefois, on n’était presque jamais content de soi, un jour tous les dix jours tout au plus, une fois toutes les deux semaines. Les dimanches du cœur étaient rares, en ce temps-là: c’est peut-être pourquoi ils étaient si précieux. Chemin tapotait contre l’établi sa pipe restée à moitié pleine. La plupart du temps, on n’avait goût à rien, on n’avait même pas goût à son tabac, parce qu’on n’avait pas goût à soi-même. L’oiseau inutilement poussait pour vous son petit cri qu’on aime, l’arbre tourné vers vous agitait inutilement sa branche, comme une main” (Ramuz, 1941: 64). Щоб осягнути щастя жити у раю, автор вносить біблійну ідею втрати раю персонажами (зникають Тереза і мисливець Бонвен): “C’est drôle, il y a de nouveau de l’impureté” (Ramuz, 1941: 64). І знову рай буде втрачений: “Une voix se fit entendre encore, celle de Bonvin: « C’est ma faute ! » parce que tout le temps il va dire: « C’est ma faute ! » et Bonvin de nouveau: « C’est moi ! c’est moi ! » mais on aurait compris sans lui. Ceux d’en bas, ceux de dessous ! Ceux d’en dessous de nous, les punis ! Ceux auxquels on ne pensait plus ! Ceux qui sont dans les tourments à toujours, quand nous, on était dans le bonheur à toujours, mais, à présent, ils venaient de partout. Ils se tiraient dehors par grappes les uns les autres, ils tombaient à deux et à trois; ils roulaient à deux ou à trois sur la pente. Dans le grand éclairage, vous comme tout à côté de vous, semblant encore plus proches qu’ils n’étaient en réalité” (Ramuz, 1941: 90).

Так відбувається осягнення сутності раю через втрату: рай і пекло у самій людині: “Et, dans cette partie d’en haut, c’est nous autres, c’est notre bonheur; c’est où on est heureux, c’est où on connaît son bonheur, avec des figures contentes, avec la paix autour de soi sous les grands rochers gris, sous de la neige rose ou blanche; nous autres avec notre bonheur dans cette partie d’en haut, et puis...<...>” (Ramuz, 1941: 94). Спокій, краса природи, самотність для самоусвідомлення увиразнюють топос швейцарського гірського села, бо там мала батьківщина, бо там рай. Автор визначає головні духовні ціннісні орієнтири у житті людини: любов, турбота про ближнього, “сродна праця”, радість від добрих вчинків на благо інших. Пізнати себе на думку III. Ф. Рамюза можна тільки у своєму просторі, не руйнуючи, а зберігаючи рай. “Autrefois, le plaisir était de détruire; à présent le plaisir est de voir que rien ne peut plus être détruit” (Ramuz, 1941: 51). Чи не втрачать люди розуміння щастя без щоденних випробувань? III. Ф. Рамюз залишає читача з роздумами про сенс раю без пекла у відкритому фіналі роману. “Et il y a eu enfin pour eux tout le ciel quand il y a eu toute la terre de nouveau; il y a eu pour eux toute la joie quand la souffrance est revenue prendre place à côté d’elle” (Ramuz, 1941: 91).

Для кращого розуміння сенсу роману “Земля на Небі” звернемося до досліджень авторства А. Роша, що наводить у своїй статті важливі факти щодо інтенції письменника: “Qu’ils retrouvent le bonheur, en retrouvant le spectacle de la souffrance. <...> Alors ils ressuscitent vraiment parce qu’ils ont conscience de leur résurrection” (Rochat, 2003: 102). Втрата веде до усвідомлення, страждання – до поцінування раю. “Щоб зрозуміти себе і своє місце на рідній землі, йому (Ш. Ф. Рамюзу – пояснення наше) слід було сягнути глибинної суті свого Я” (переклад з фр. наш – І. К.) (Vernois, 1962 : 413).

Висновки і перспективи майбутніх досліджень. Підсумовуючи вивчені особливості відображення міфу золотого віку на прикладі роману “Земля на небі”, що є показовим для Ш. Ф. Рамюза, нами виокремлені такі складові цього міфу: концепти “вічного селянина”, що зберігає патріархальні цінності, і малої батьківщини (кантон Во). Звідси найкраще місце на землі для людини – це земля, де народився, туди символічно і повертаються персонажі після смерті. Акцентовано, що це одночасно реальний і символізований топос, що містить аксіологічний та дидактичний змісти. Цей топос – село у гірському кантоні – втілення раю на землі, має такі символічні складові: дім, ландшафт гори (чи озера), спокій, самозаглибленість, любов. Мета Ш. Ф. Рамюза – змусити читача усвідомити цінність малої батьківщини. Роман розглянутий у контексті творчості автора, де важливим елементом конструювання швейцарської самоідентичності є протиставлення “Свій” – “Інший” (“Чужий”). Як висновок, у романі “Земля на небі” чітко прослідкована функція міфу золотого віку: довести, що місце людини на її малій батьківщині, що є її раєм ще у реальному житті. Так само працює ідея “сродної праці” за Г. Сковородою: людина реалізує себе через улюблене заняття, що приносить користь батьківщині. У перспективі маємо на меті вивчити міт золотого віку на прикладі малої прози Ш. Ф. Рамюза, так само як її стилістичні особливості як поезії в прозі.

Література:

1. Кушнір І. Концептуальне та конструктивне значення символу землі у франкомовній прозі кінця XIX – початку XX століть: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2018. 228 с.
2. Ramuz C. F. Œuvres complètes. Terre du Ciel, Lausanne: H. L. Mermod, 1941. Vol. 10. 122 p. URL: Ramuz Charles Ferdinand – Terre du Ciel – Bibliothèque numérique romande Terre du Ciel (дата звернення 3.11.2024).
3. Rochat A. Histoire de la redaction du *Terre du Ciel*. *La Revue des Lettres modernes: C. F. Ramuz – 7*. Paris-Caen: Lettres Modernes Minard, 2003. P. 99–119.
4. Vernois P. Le Roman rustique de Georges Sand à Ramuz. Ses tendances et son évolution (1860 – 1925). Paris: Nizet, 1962. 528 p.

References:

1. Kushnir, I. (2018). Kontseptualne ta konstruktyvne znachennia symbolu zemli u frankomovnij prozi kintsia XIX – pochatku XX stolit' [Conceptual and constructive meaning of the symbol of the land in French speaking prose of the late 19th and early 20th centuries]. Lviv: I. Franko Lviv National University. [in Ukrainian].
2. Ramuz, C. F. (1941) Œuvres complètes. Terre du Ciel. Lausanne: H. L. Mermod. Vol. 10. Retrieved from: Ramuz Charles Ferdinand – Terre du Ciel – Bibliothèque numérique romande. [in French].
3. Rochat, A. (2003) Histoire de la redaction du *Terre du Ciel*. *La Revue des Lettres modernes: C. F. Ramuz – 7*. Paris-Caen: Lettres Modernes Minard. [in French].
4. Vernois, P. (1962) Le Roman rustique de Georges Sand à Ramuz. Ses tendances et son évolution (1860 – 1925). Paris: Nizet. [in French].